

HABERLER:

ÜSTAD İSMAİL SÂİB SENCER

Prf. İsmail Hakkı UZUNÇARŞILIOĞLU

Balıkesir Meb'usu ve T. T. K. Azasından

Sekiz, on gün süren kısa bir hastalıktan sonra vefat ederek (23 mart 1940 ve 13 sefer 1359) Cumartesi günü kendisini toprağa koyduğumuz büyük üstad İsmail Sâib Sencer, yalnız Türklerin ve islâmların değil şarkiyatla meşgul dünya ilim âleminin en maruf ve en bilgili ve aynı zamanda en münzevî ve mütevazı ve halûk simalarından biri idi. Kendisi biz Türklerden ziyade Avrupalı âlimler tarafından tanınırdı. Avrupadan Türkiyeye gelen bir müsteşrik veya Mısırdan Hintden ve diğer islam âleminde İstanbula uğrayan bir âlim mutlak sûrette Beyazıtta Umumî Kütüphaneye uğrayarak içi ve dışı nurlu olan bu mütebahhir âlimi ziyaret eyler ve müşküllerini hallederdi. İstanbulda gelemiyenlerin mektuplarla ve bilvasıta işlerini gördükleri çok vakidi. Bundan bir müddet evvel Türkiyeye gelerek Ankarada ve İstanbulda ilmî konferanslar veren meşhur Fransız âlimi M. Masinyon, İstanbulda Umumî Kütüphanede bulamadığı hocayı son ikametgâhı olan Koskadaki Râgıbpaşa Mektebinde ziyaret etmiş ve ilmî mübahasede bulunmuştu.

Âteşin bir zekâya, yaşının hemen yetmişe gelmesine rağmen şayanı hayret bir hafızaya, tarih, edebiyat, kelâm, felsefe ve tasavvuf, bibliyografya ve teracimi ahvalde fevkalâde malûmata sahib olan üstadın esefle söyleyeyim ki bugün namını drima yad ettirecek basılmış kitap halinde bir eseri yoktur; fakat gerek memleketimizdeki ve gerek hariçteki ilim adamları kendisinin mütalealarından, gösterdiği mehazlardan istifade ederler, müşküllerini onunla bilvasıta veya doğrudan doğruya görüşerek hallederlerdi: bunun için şarkiyatla müteveggil âlimler anın talebeleri ve eserleride kısmen hoca merhumun eseri demektir. Zâten merhum üstad, müstakil eser yazmaktan ziyade eser yazarların müşküllerini halletmeği ve anlara yardım için

çalışmağı çok severdi. Bu gün bir daha açılmamak üzere bu kapı kapanmıştır. Prof. D. Ritter Hocanın bütün müşkülleri hal etmesinden dolayı ona ilim Hâtifi هاتف derdi.

Büyük Üstad İsmail Sâib'in babası Şevki Efendi binbaşı mütekaidi iken İstanbulda vefat etmiştir. Şevki Efendinin babası ve cediti aslen Arabkirlidir. Üstad Bay İsmail Sâib 1288 de Koca Mustafa Paşada doğmuştur. İlk ve orta tahsilini mülkiye mekteplerinde yapmış, cami dersine devam etmiştir. Orta tahsilden sonra dört sene mülkiye tıbbiye sine ve hukuka devam eylemiş fakat, temini maişet için imtihan vererek tayin edildiği Bayezit Umumî Kütüphanesi ikinci hafız kütüplüğü, hukuk ve tıbbiye devamına mani olduğundan oraları terk eylemeğe mecbur olmuştur. İlmiye derecesi Bayezit dersiamlığı idi.

Merhum hocamız yarım asra yakın Bayezit Umumî Kütüphanesinde hafızı kütüplük etmiştir. Bunun yirmi seneden fazlası kütüphane müdürlüğü ile geçmiştir.

İsmail Sâib üstadımız arapçayı ve Arap edebiyatını en iyi bilenlerin birinci sınıfında ve belki de onların başında idi. Eyi farsca ve fransızca da bilirdi. Üstad kadar muhtelif ilimlerde kitap okumuş, hazmetmiş ve okuduğunu hıfzetmiş bir ilim adamının tercemei haline vâkıf olmadığımı ve araştırmama rağmen duymadığımı itiraf edeyim. Gündüzleri akşama kadar muhtelif meslek ve milletten kendisine müracaat edenlerin sorgularına cevap veren, müşküllerini halleden hoca merhum, geceleri de etrafına yığıdığı yazma ve nâdir eserlerin tetkikile meşgul olur ve lüzümü halinde not alır ve okuduğunu hafızasında saklardı; okadar ki icabında sorulduğu zaman yıllarca evvelki mütaleasını söylerdi. Okuduğu kitablar arasında kendisinden istifaza edenleri alâkadar bir şey görürse hemen verir ve not ettirirdi.

Merhum üstadı daha mektep talebesi iken otuz beş sene evvelden tanırım; kendilerinden bilfiil istifazam otuz sene kadardır; her ne zaman müracaat etsem müşkülümü hallederdim. Bazan müracaat edenlerin biribiri ardına gelmeleri üzerine iş nöbete binerdi. Bazan hastalandıkları zaman dahi müracaat edenleri reddetmez okuyalım biraz açalım derdi. Okunması pek güç, noktasız ve pek muğlak ve karışık yazıları süratle okur ve hallederdi. Eski müelliflerin yazılarını bilirdi.

Merhum üstad kat'iyen taassuptan uzaktı; herkes hakkında hüsnü zan besler ve hiç bir kimse ile bu yolda mübahase etmezdi; bundan dolayı muhtelif din ve mezhepte olan ve hoca merhumdan istifade edenlerin fazileti kadar hüsnü ahlâkına da meftun idiler. Kendisini gücendirmiş olanlara hiç bir şey olmamış gibi dost muamelesi yapar,

hattâ o kabil insanlara iacında kudreti nisbetinde maddî yardımlarda da bulunurdu.

Birçok fukarası vardı; bundan başka muhtaç olanlara da elinden gelen yardımı yapardı. Vefa denilen mefhumun yüksek ahlâkın, yüksek faziletin timsali idi. Kendisine müracaat edenleri kat'iyen boş çevirmezdi; okadar ki ayın daha ilk günlerinde maaşının bir kısmını muhtaçlara ve bir kısmını da pek düşkün olduğu kedilerinin masrafı için kasaba sütçüye verirdi; merhumu çok zaman günlerce yalnız çorba içerken, salata yerken ve hattâ ekmeği tuz ve biberle yerken görürdüm.

Bir gün mutad üzere kütüphaneye gitmiştim, tatil zamanı idi. Yanlarında kibar düşkünü bir zat vardı; o sırada bir fakir geldi; hoca yavaşca ayağa kalkarak kayboldu ve sonra fakire işaret ederek onu sadaka ile savdı. Sadakası yirmi para veya kırk para değildi; her halde bir ekmek parası vermek adeti idi. Sonra yanımıza geldi; kibar düşkünü zate de yardımda bulunmak istiyordu; fakat benden sıkılıyordu; uzun seneler vaki tecrübeme binâen yanından biraz ayrılarak bahçeye çıktım. Ona da vereceğini vermişti; ben geldikten sonra o zat veda edip ayrıldı. Kim olduğunu sordum, elini kaldırdı, bunun manası sorma demekti ve söylemedi. Sonra kendilerine dedim ki hocam, gerek evvelki fakir ile bu zat ve gerek ben talebeniz ve diğer başkaları da hep sizin fukaranız; bunlara maddî yardımda bulunuyorsunuz ben ve emsalimize de mânevî varlığınızdan tasadduk ediyorsunuz; fakat doktor profesör Reşer sadaka ile kanaat etmiyor sizi soymak istiyor dedim. Güldü ve malûm olan tavazuu ile kendisinin birşey bilmediğini söyledi.

Keşfüzzunûn كشف الظنون ile tarihi eserlerini okuduğumuz büyük Türk âlimi Kâtip Çelebi ile hocanın kitabiyat, tercemei hâl tarîh ve edebiyat hususundaki vukufı mukayese edilince on yedinci asrın yüksekâlimi, İsmail Sâib üstadın yanında mübalağasız olarak bir tilmiz vaziyetinde kalır. Hoca merhum Keşfüzzununun bir kısım yerlerini tashih ve daha bir çok ilâvelerle Kâtip Çelebiye bir zeyil yapmıştır ki Maarif Vekâletinin satın aldığı bu zeyil ile diğer zeyiller Keşfüzzunun ile yeniden bastırılmaktadır.

İlimle alâkası olmadığı için hoca merhumu takdirden aciz olan bir şahıstan başka matbuatımız vâkıf oldukları derecede hocanın kıymet ve fazileti hakkında kadirşinâsâne yazılar yazmışlardır. Bu büyük irfan ve fazilet varlığını evinden Beyazıda ve Beyazıttan da Merkezefendiye kadar el ve omuzları üzerinde göz yaşlarıyla ebedi istirahat mahaline götüren bin kişilik kafilenin hepsi de hocanın talebeleri, dostları ve sevdikleri idi: zaten hocanın meşrebi Cenâbı Mevlânânın şü.

بد از وفات تربت ما در زمین مجو
در سینه های مردم عارف مزار ماست

beytile hulasa edilebilir.

Üstadın çok mühim ve kıymetli ve hattâ içlerinde nâdir nüshaları olan kitapları vardır : bu kitapların parça parça dağılmadan toplu olarak satın alınmasını kendisini pek yakından tanıyan Maarif Vekilimiz tensib ederek veresesine müraceat edilmiştir. İstanbul veya Ankarada merhumun ismini havi bir dolapta bu eserler erbabı mütaleanın istifadesini temin için hıfzolunarak bu sûretle de hoca hakkında bir kadirşinaslık gösterilmiş olacaktır. Vekâletin gösterdiği kadirşi naslığa teşekkür olunur.

Merhum büyük üstadı tanıyanların hatıralarını bir mecmua halinde bastırmaları çok iyi olur. Bu hususta faaliyete geçilmiş olduğunu da memnuniyetle haber aldık.

24. mart 1940

Üstad Ahmed Tevhid

Üstad Ismail Sâib Sencer

